Skärmfritt.

LIBERAL PLAN FÖR SKOLDAGAR UTAN SKÄRMAR

Svenska elevers läsförmåga skadas av skärmarna

Kunskap är grunden för frihet. Att barn kan läsa och förstå vad de läser är grunden för deras lärande i alla skolämnen och på sikt för möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden. Läsning är även en motvikt till skärmarnas alltmer framträdande roll i barnens liv. Ett läsande barn upptäcker nya världar och lär sig förstå andra människor och sig själv. Det är därför alarmerande att var fjärde 15-åring inte kan läsa ordentligt (PISA, 2022) och att lärare på universiteten larmar om att studenterna har svårt att läsa kurslitteratur och formulera texter (tidningen Publikt, 2020).

Skärmtiden bland barn har under det senaste decenniet ökat dramatiskt, både i skolan och på fritiden, samtidigt som lästiden har minskat. I vissa skolor får eleverna till och med välja om de vill lyssna på eller läsa texter. Särskilt vanlig har "lyssneläsningen" blivit i klassrum där elever har ett annat modersmål än svenska (Skolverket, 2026). PISA 2022 visar även att svenska elever i högre grad distraheras av digitala verktyg än elever i andra jämförbara länder. På lågstadiet använder tre av fyra barn sociala medier dagligen (Internetstiftelsen, 2023) och en genomsnittlig högstadieelev tillbringar nästan sju timmar om dagen framför en skärm, bara efter skoltid (Mediemyndigheten, 2024).

Utvecklingen är särskilt oroande mot bakgrund av att vetenskapen är tydlig med att barn lär sig grunderna – att läsa, skriva och räkna – allra bäst med analoga verktyg i analoga miljöer (Madigan et al., 2020). Kognitionsforskaren Agneta Gulz har också flaggat för att skärmarnas snabba belöningssystem har en stark negativ påverkan på ungas koncentration och uthållighet. Den så kallade "tiktok-hjärnan" leder till att barn inte har tålamod till långsammare aktiviteter, som att läsa. Skärmanvändningen drabbar dessutom barn med särskilda behov extra hårt. Barn med exempelvis ADHD distraheras lättare än andra av ovidkommande intryck och information, när de får tillgång till en dator, mobiltelefon eller padda, vilket i sin tur får stora negativa effekter för deras inlärning och koncentrationsförmåga (Karolinska Institutet, 2023).

Men det är inte bara inlärningen som riskeras. Mobiltelefoner utgör ett ordningsproblem i skolan och är inte sällan en grund för konflikt, både i och utanför klassrummet. Därtill kommer mobbning och gängrekrytering, som kan pågå dygnet runt helt utan vuxennärvaro, samt en negativ påverkan på den psykiska hälsan. I en studie uppgav exempelvis fler än hälften av de tillfrågade flickorna att man hittat "fel" på den egna kroppen på grund av sociala medier (Det syns inte, 2024).

Liberalerna har under mandatperioden påbörjat arbetet för en mer skärmfri skola, där ingen lämnas efter eller hålls tillbaka. Vi har gjort historiska satsningar på böcker och skolbibliotek. Vi stärker fokuset på läsning och skrivinlärning i läroplanerna. Och vi har gjort förskolan skärmfri och skoldagarna mobilfria i grundskolan. Fokus på kunskap och studiero är tillbaka i svensk skolpolitik. Men Liberalerna vill mer och går till val på en politik som innebär fler böcker och färre skärmar. För din och dina barns frihet.

Vad Liberalerna i regering genomfört under mandatperioden

Liberalerna har påbörjat arbetet för en skola med fler böcker och färre skärmar. Steg för steg återupprättar vi skolans kunskapsfokus.

- **SKÄRMFRI FÖRSKOLA**.Vetenskapen visar att små barn lär sig bäst i analoga miljöer. Därför har vi gjort förskolan i huvudsak helt skärmfri. Digitala lärverktyg är inte längre ett krav och eventuell användning ska ske med stor restriktivitet. För barn under 2 år är det endast analoga lärverktyg som gäller. Parallellt har vikten av läsning och rörelse i förskolan tydliggjorts. Syftet är att ge varje barn de allra bästa förutsättningarna för lärande.

- **HISTORISKA SATSNINGAR PÅ BÖCKER OCH SKOLBIBLIOTEK**. Vi har skärpt lagstiftningen så att alla elever har rätt till både läroböcker och bemannade skolbibliotek. Därtill har vi gjort rekordstora satsningar på över 6 miljoner läroböcker och 6 miljoner skönlitterära böcker till landets skolor. Det har lett till att fler elever har fått egna böcker att läsa och plugga i och att lärare inte längre behöver lägga dyrbar arbetstid på att kopiera och skapa sina egna läromedel.

- **STÄRKT FOKUS PÅ LÄSNING OCH SKRIVINLÄRNING**. De nya kunskapsinriktade läroplanerna kommer att ha större fokus på ämneskunskaper och grundläggande färdigheter – som att lära sig läsa, skriva och räkna – samtidigt som läsning och läsinlärning uppvärderas betydligt. Samtidigt kommer stor försiktighet och restriktivitet att gälla i förhållande till eventuella digitala inslag i undervisningen och om sådana inslag övervägs ska de värderas mot samlad vetenskaplig empiri samt elevernas ålder och mognad. Parallellt ersätter vi dagens system med extra anpassningar med ett helt nytt stödsystem, där betydligt fler elever än idag kommer att få relevant stöd (stödundervisning eller särskilt stöd) i ett mindre sammanhang. Med en ny läroplan och ett nytt stödsystem får fler barn och unga en ärlig chans att lyckas i skolan.

- **MOBILFRIA SKOLDAGAR.** Svenska elever blir distraherade av digitala verktyg i klassrummet i högre utsträckning än elever i andra jämförbara länder. Regeringen har därför infört ett mobilförbud under hela skoldagen i grundskolan och fritidshemmet. Det kommer att leda till minskade ordningsproblem och distraktioner samt ökad studiero i klassrummet.

- **REKOMMENDATIONER FÖR SKÄRMTID.** Skärmanvändning är en av vår tids största hälsoutmaningar. Allt för länge har skärmarna fått bre ut sig på bekostnad av annat som barn och unga behöver för att må bra, som tid för sömn, rörelse och gemenskap. Regeringen har därför sett till att det har tagits fram åldersanpassade rekommendationer för barns och ungas digitala medieanvändning. Syftet är att det ska finnas ett tydligt stöd, både för barn och unga, föräldrar eller andra vårdnadshavare, för en minskad och mer ansvarsfull användning av skärm och digitala medier.

Liberala reformer för mer skärmfrihet

Liberalerna presenterar ett paket inför nästa mandatperiod för hur vi ska få fler böcker och färre skärmar under barnens skolgång. För mer krävs för att skapa en skola med bildning och kunskap i centrum.

- **SKÄRMFRITT LÅG- OCH MELLANSTADIUM.** Allt fler lärare vittnar om att skoldatorer och paddor tränger ut riktiga böcker och att skriva för hand. Barn lär sig att läsa, skriva och räkna allra bäst med böcker, papper och penna. Liberalerna vill därför fasa ut personliga skoldatorer och paddor ur låg- och mellanstadiet. Eventuell användning av digitala verktyg ska enbart ske där det finns ett tydligt syfte och pedagogiskt mervärde. Elevers rätt att lära sig läsa, skriva och räkna får aldrig kompromissas med.

- **INFÖR EN SKOLBOKSGARANTI**. På allt för många håll har skärmar trängt undan tryckta böcker i klassrummen. Istället får eleverna länkar till PDF:er eller lösa pappersblad som kopierats från någon gammal bok. För att vända utvecklingen har Liberalerna påbörjat arbetet med att se till att vi får fler böcker och färre skärmar i skolan. Men vi vill mer. Därför vill vi se en skolboksgaranti – alla barn ska ha minst en egen bok i varje ämne. Det motsvarar satsningar på ca 15 miljoner nya läroböcker nästa mandatperiod. Det handlar om att varje elev och lärare har rätt till en god arbetsmiljö och så goda förutsättningar för lärande som möjligt.

- **FÖRDUBBLA LÄSNINGEN I SKOLAN**. Elever läser i dag betydligt mindre i skolan än tidigare. Enligt Skolverket läser elever drygt en timme mindre i veckan jämfört med 2001, vilket motsvarar ungefär 40 timmar mindre läsning under ett läsår för en elev i årskurs 4. För att bryta utvecklingen vill Liberalerna öka mängden högläsning i förskolan och läsning i skolan. Fler barn ska ges den läsvana som krävs för ett starkare språk, bättre kunskaper och ökad bildning. Målet ska vara minst 100 timmar högläsning i förskolan och att mängden läsning i skolan ska fördubblas till 2030.

- **SKÄRMFRITT FRITIDS.** I en enkät svarade en fjärdedel av de tillfrågade lärarna i fritidshem att eleverna får bestämma själva hur de använder spel, ipad eller mobil under den skärmtid de har på fritids (Vi Lärare, 2024). Liberalerna anser att hela skolväsendet behöver vara en motkraft till skärmarnas makt i barns och ungas liv. Därför vill vi att både fritidshem och fritidsklubbar som huvudregel ska vara skärmfria. Skolan finns till för att lägga grunden för att kunna leva fritt som vuxen, men för att det ska lyckas behöver vi ge varje barn de allra bästa förutsättningarna för lek och lärande.

- **ÅLDERSGRÄNS FÖR SOCIALA MEDIER**. Australien och Frankrike har förbjudit sociala medier för barn, och flera andra länder är på gång att ta efter. Liberalerna har i regeringen drivit på för att även Sverige ska införa en åldersgräns på sociala medier för barn under 15 år. Arbetet är nu påbörjat, men det behöver också tas i mål. Mobbning och skadliga algoritmer ska inte få forma våra unga innan de format sig själva.

- **KLASSA SOCIALA MEDIER SOM EN SKADLIG PRODUKT PÅ EU-NIVÅ.** Genom att klassa sociala medier som en skadlig produkt öppnar det upp för flera olika typer av regleringar – på samma sätt som EU tagit sig an tobaksjättarna. Det gör att förväntningarna på företagen blir tydligare och att skyddet för barn från skadligt användande av sociala medier blir starkare.